रवि शाक्य, इखाछेँ, यल

नेपालमण्डल

अनुसन्धानमूलक सामयिकी

पिथँ १ ने.सं. ११२७ पोहेला

ख्वप लायकूया यक्षेश्वर देगः

पिकाक
नेपालमण्डल अनुसन्धान गुथि
ल.पु.जि.प्र.का.द.नं २३७/०६३/६४
यलध्वखा,
यलउपमहानगरपालिका - १०
फोन ४२४८०१२

फोटो :
रास जोशी

टाइप सेटिङ्ग
रजमाइल डेस्कटप
९८४१२७४७०९ तापाहिति

मू १५/-

प्रकाशकीय

नेपालमण्डल भाषा, लिपि साहित्य, कला संस्कृतिया संग्राहलय ख: । ल्वाक:बुक: जुया:, माले मफयाच्वंगु वस्तुयात लुइका: ब्वये फत धा:सा नेपा:या लागी हे उगु वस्तु त:धंगु महत्व व गौरवया चिं जुया: बी । न्ह्याक्व मूवंगु वस्तु जूसां महत्व व उपयोगिता मथुल धा:सा अस्तित्व दैमखु । मूवंगु वस्तु जूसां पाय्छिगु थासय् उकियात छ्यले मफुसां नं उकिया अर्थ दैमखु । उकिं नेपालमण्डल दुने छरपष्ट जुयाच्वंगु वस्तुयात म्हसीका: ल्यया: मा:गु थासय् ब्वया: बिइगु तातुनां थुगु अनुसन्धानमूलक सामयिक पौ पिथनां च्वंगु लसताया खँ प्वंका: च्वना ।

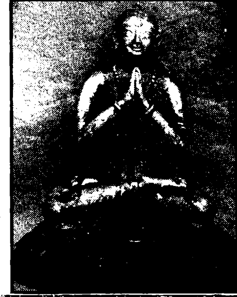
नेपालमण्डल दुने प्राचीन इलंनिसें दक्षिण पश्चिमपाखें इलयब्यलय् बिस्युं वयेगु, बाय् हिला: स्थायी वसोवास यायेगु याना: वयाच्वंगुलिं थीथी जाती, भाषा, संस्कृतिया संगम स्थल कथं म्हसीका बियाच्वंगु भूमि ख: । गुलिसिनं थ:गु भाषा संस्कृति त्व:तेगु यातसा गुलिसिन ल्यंका: तुं तयेगु जुल । परम्परागत संस्कृतियात थूसां मथूसां ल्यंका: त:गुलिं थुगु हे संस्कृति कलापाखें झी पूर्खापिनिगु वास्तविक रुप म्हसीकेगु आधार झीगु न्ह्योने दनाच्वन थुकी विदेशीतय्सं मिखा ब्वयाच्वंगु दु । वास्तवय् झी पुर्खापिन्सं नासोया रुपय् त्व:ता थकुगु सम्पत्ति धैगु हे थ्व ख: । उकिं थौं झीगु दायित्व धैगु झी पुर्खाया नासोयात म्हसीकेगु थौंया आवश्यकता ख: । गुकिं याना: थ:गु देयात अन्तराष्ट्रिय जगतय् न्हाय् धस्वाके फैगु त:धंगु आधार दु। उजा:गु सत्य तथ्ययात माला: म्हसीका बिइगु कथं थुगु 'नेपालमण्डल' पिदनाच्वंगु ख: ।

संस्कृति सभ्यताया चिं ख: । नेपालमण्डल दुने च्वनाच्वंपि सभ्य मनूतय्सं छ्यला वंगु शदीयौं दँया अवशेष थौं झीगु न्ह्योने झीत हे गिजे याना: धस्वाना: च्वंगु दनी । सत:, द्य:, देग:, तुं आदि वस्तुत, वाङ्मयत गुकिं झी पुर्खाया इतिहासयात कनाच्वंगु दु । उकियात बांलाक थुइका: अध्ययन अनुसन्धान याये फत धा:सा उगु ईया इतिहासयात थुइके फैगु जक मखु, उगु ईया यथार्थ दर्शनपाखें थौंया पुर्खापिन्त नं जीवन दर्शनया अ:पुगु लँपु मालेत ग्वाहालि जुइ । थुकिया लागिइ हे छगू पला: थ्व 'नेपालमण्डल' ख: ।

धलः

यक्ष मल्लया मृत्यु तिथि

✍ काशीनाथ तमोट

यक्ष मल्लया प्रतिमा
नेसं ६०२ (खनाल: ११०३)

थौकन्हय् नेपाली-जर्मन हस्तलिखितग्रन्थ सूचीकरण परियोजना (नेजहसूप) न्ह्यानाच्वंगु दु। अन अभिलेखग्रन्थया त:धल:पौ (बृहत्सूचीपत्र) दय्केगु भ्वलय् ई. २००४ सेप्टेम्बर २० खुन्हु राष्ट्रिय अभिलेखालयया लगत प्रथम ल्या: १६९६/१३९५ स दुथ्या:गु थ्यासफुती यक्ष मल्ल (नेसं ५४९-६०२)या मृत्यु तिथि च्वयात:गु लुयावल। व सफूया नां घटना विवरण विषयकथं परियोजनां **सोनिगलया ऐतिहासिक घटनावली** नां छूगु दु। उकिया ज:किपा (माइक्रोफिल्म) नेपाली-जर्मन हस्तलिखितग्रन्थ संरक्षण परियोजनां (नेजहसंप) ई. १९८७ मे ६ स ए १२२१/२ ल्याखय् का:गु दु। प्रचलित नेपाललिपिं नेपालभाषां २४.८X८ सेन्टिमिटर नापय् च्वयात:गु उगु थ्यासफू गुपौ जक दु। उकी नेसं ६०२ निसें ८५७ तकया स्वनिगलय् जूगु छुं छुं ऐतिहासिक घटना क्रम महंसे च्वयात:गु दु।

घटनावली सफुती यक्ष मल्लबारे च्वयात:गु दु -

मूल पाठ

? स ६०२ माघ कृष्ण एकादशी पूर्वाषाढनक्षत्र व्य (माइक्रोफिल्म किपा ६ च्वय् भ्व: १) तिपातयोग बुधवारकुन्हु जय यक्ष मल्लदेव प्रभु(२)ठाकुर दिवंगत दिवस, सति सरस्वतीदेवी थकुनी (३) निशयधमतुभिस जयतन, भुक्तलपात्वं वर्ष(४) ७४ मास ६ थ्वते जुलो ॥

न्हूगु भाषाय् हिला

(सिद्धि) नेपालसंवत् ६०२ सिलागा ११ पूर्वाषाढनक्षत्र व्यतिपातयोग बुधवारखुन्हु जय यक्ष मल्लदेव प्रभुथाकुर स्वर्ग वंगु न्हि। सती वंपिं सरस्वतीदेवो थकुनि ..., जयतन, (जीवन) भोग या:गु दँ ७४ महीना ६ थुलि जुल।

थुगु घटनाया टिपोटं क्वयूबिया ऐतिहासिक योगदान जूवंगु दु -

१. यक्ष मल्लया मृत्यु नेसं ६०२ सिलागा ११ खः धैगु निश्चित जुल ।
२. ज्योतिषीय गणना यायूत थन नक्षत्र, योग व वार समेत उल्लेख दु ।
३. चाँगुनारायणया यक्ष मल्लया धातु प्रतिमा आसनी अभिलेखय् च्वयातःपिं जुजुया सती वंपि लानिपिं बारे अप्पो ज्ञान दत ।
४) यक्ष मल्लया जन्म मेथाय् नेसं ५२८ धयातःगुली थन मदुबले ७४ दँ व खुला दुगु खः धाःगुलिं वास्तविक जन्म नेसं ५२७ श्रावण (गुंला) जुइमाःगु न्हूगु मिति खनेदत ।

थुगु अभिलेखय् 'निशयधमतुभिस' धाःगु छु खः मथूनि । चांगु अभिलेखय् उगु थासय् सतीवंम्ह मथ्याःम्ह कलाः जीवलक्ष्मीया नां दु, मेपिं सती वंपिं कलाः थ्याःम्ह सरस्वतीदेवी व मेम्ह मथ्याःम्ह जयतनया नां दु । थन थ्याः मथ्याः क्यनामतः ।

थुगु घटना लूगुलिं मेमेगु थ्यासफू घटनावली तथा अभिलेखया यक्ष मल्लसम्बन्धी तिथिया रहस्य यच्चुक सीदत गथे -

१) दिल्लीरमण रेग्मी (१०८६ लितँसा ३:५५)या थ्यासफू सी व ख्वपया धनेश्वर राजोपाध्यायया लुमंति पुथी च्वयातःगु (नरहरिनाथ १०७६:५६९) घटना टिपोट "ॐ सम्वत् ६०२ फाल्गुण सुदि ११ यक्षमल्लदेव मोक" यक्ष मल्ल मदुगुया पाक्षिक (बाःछि)खुन्हुया तिथि जुयाच्वन ।
२) चांगुनारायणया यक्ष मल्ल प्रतिमा अभिलेखय् यक्ष मल्ल व वनापं सती वंपिं स्वम्ह कलाःपिनि सपिण्डी व शय्यादान याःगु "सम्वत ६०२ चैत्र शुक्ल दशमी शुक्रवासर" (खनाल ११०३: अभिलेख ४२, किपा ४०-४२, प्रतिमा ३४) त्रैपाक्षिक (४५न्हु) श्राद्धया न्हि जुयाच्वन ।

यक्ष मल्लया सपिण्डीकरण लत्यां याःगु खनेदुगुलिं उकिया बः कयाः यक्ष मल्लया मृत्यु तिथि अनुमान याःपिनि तर्क मिले मजूगु सीदत गथे -

१) मोहनप्रसाद खनालं (११०३:१८८) सपिण्डी न्हि भिंनिन्हुखुन्हु जुइ धाःगु मखुत ।
२) देविचन्द्र श्रेष्ठं (११२२:२२) सपिण्डि ४५ न्हुं नेसं ६०२ चौलाथ्व १० शुक्रवार यासेंलि यक्ष मल्लया मृत्यु "सं ६०२ माघ कृष्ण दशमी" नालेमाः धाःगु छन्हु पात ।
३) महेशराज पन्तं (११०६:४२) लुसियानो पेटेक (११०४:१७६)या लिउ वनाः

यक्ष मल्लया मृत्यु नेसं ६०२ फाल्गुण शुक्ल एकादशी नाला: सपिण्डीकरण श्राद्ध लच्छिति लिपा या:गु जुइ धका: तायकादीगु मखुत ।

यक्ष मल्लया मृत्युबारे थिमिया चन्द्रमान जोशीया घटनावली थ्यासफूया चर्चा अनेकौं इतिहासविषयक सफुती बागू शताब्दि स्वयां न्ह्योनिसें जुयाच्वंगु दु । उगु सफू नेसं १०७४ बछलां (विसं २०११ वैशाखं) योगी नरहरिनाथं ह्या: संशोधन-मण्डल, यैं, वतुया शिष्यपिंत याकनं ल्ह्ययत ब्यूगु ख: । उगु सफू धनवज्र वज्राचार्य, ज्ञानमणि नेपाल, रामजी तिवारी, शङ्करमान राजवंशीपिंसं ल्ह्यया: संशोधनमण्डलय् तल । उकी नेसं ७९८ निसें ८२६ तकया घटना टिपोट दु । उकी छकुनय् मेगु हे ल्हा:आखलं च्वयात:गु दु -

"५२८ यक्षमल्ल जन्म, ६०२....म्वोक"।

(वज्राचार्य-नेपाल १०७४:११)

शङ्करमान राजवंशी (१०८ ६:१९) उगु खाली थासय् अन्दाज याना: तनादिल-

"६०२ माघ (यक्षमल्ल) म्वोक " ।

थुकियात दिल्लिरमण रेग्मीं (१०८५:४५०) धा:सा पूरा तिथि ब्वनात:गु दु -

"६०२ माघ वदि ११"

वास्तवय् थ्व पायुछि खनेदत ।

प्रा.मुकुन्दराज अर्याल(११२३:३१)या थ्यासफुती च्वयात:गु खँ सकतां पायुछि खनेदत -

"मृत्यु तिथिको 'एकोदिष्ट' श्राद्ध गर्ने हिन्दू चलन अनुसार सबैको मृत्युको तिथि यहाँ दिइएका छन् । श्राद्ध शब्द प्रयोग नगरी 'ब्रम्हभोज्य' "ब्राम्हण भोजन गराउने दिन" भन्ने शब्द प्रयोग गरिएका छन् । ...यसमा यक्षमल्लको ब्रह्मभोज्यको दिन सरस्वतीदेवीको एकै दिन परेको छ, त्यसबाट सरस्वतीदेवी सती गएको प्रष्ट हुन्छ । .... यक्षमल्लको मृत्यु ६०२ मा भएको तथ्य प्रकाशमा आएको छ तर थ्यासफूले ६०२ माघ वदि ११ मा.... भएको प्रष्ट हुन्छन् ।"

लिधँसा

अर्याल, मुकुन्दराज

नेसं ११२३ "भक्तपुरको एक अप्रकाशित ठ्यासफू" खोपृङ, ११ (वि.सं २०६०), पृ.३१ ।

खनाल, मोहनप्रसाद

नेसं ११०३ चाँगुनारायणका ऐतिहासिक सामग्री । कीर्तिपुर: नेपाल र एशियाली अनुसन्धान केन्द्र, वि.सं २०४० ।

नरहरिनाथ, योगी

नेसं १०७६ "नेपाल भक्तपुर नरेश पुरोहित वंशधर धनेश्वर राजोपाध्यायका दैनन्दिनी

स्मृति पुस्तिकामा प्राप्त तिथिमिति" । इतिहास-प्रकाश, २:३ (विसं २०१३), पृ. ५६७-५७० ।

पन्त, महेशराज

नेसं ११०६ "यक्षमल्लले गरिदिएका दुइवटा ताडपत्र" । पूर्णिमा, ६७ (वि.सं २०४२ चैत्र), पृ.४२-४६ ।

राजवंशी, शङ्करमान

नेसं १०८६ "यक्षमल्लका समयका निश्चित् संवत र तिथिमितिहरु" । पूर्णिमा, ७/२०२२ कार्तिक, पृ. ३६-४३, ८/माघ, पृ. १४-२०, ९/२०२३ वैशाख, पृ. १०-१७, १०/श्रावण, पृ. १७-२२ ।

वज्राचार्य, धनवज्र - ज्ञानमणि नेपाल (रचयिता-प्रकाशक)

नेसं १०७४ "प्रो. तोयराज पाण्डेय एम.ए. तथा पं. नयराज पन्त ज्योतिषाचार्य विरचित नेपालको संक्षिप्त इतिहासमा रहेका अशुद्धिहरु ।" इतिहास-संशोधन, संख्या ४ (विसं २०११), पृ. १-२० (पुस्तिका) ।

श्रेष्ठ, देविचन्द्र

नेसं ११२२ रत्न मल्ल र उनको समकालिक नेपाल मण्डल (नेसं ६०२-६४०) । काठमाडौं : आर्थिक नेपाल, विसं २०५६ ।

सोनिगलया ऐतिहासिक घटनावली - राष्ट्रिय अभिलेखालय, १-१६९६/१३९५ (मूल), नेजहसंप ए१२२१/२, १९८७.५.६ (माइक्रोफिल्म), नेजहसूप, सूचीनिर्माता के.टी./आर.एस., २००४.९.२० (सूचीपत्र) ।

Petech, Luciano

NS 1104 Medieval History of Nepal (C 750-1482) Second thoroughly revised edition. Rome: IsMEO, AD 1984.

Regmi, D.R.

NS 1085-86 Medieval Nepal, Part I-IV. Calcutta: Firma K.L. Mukhopadhyay, AD 1965-1966.

नेवाःभूमिकथं नेपालमण्डलया लागा

✍ काशीनाथ तमोट

'नेपाल' खँग्वलं स्वंगू थाय् थुइ -

१. नेपाल-गर्त (स्वनिगः/नेपालखाल्डो/नेपाल-उपत्यका/वृहत्तर काठमाडौं)
२. नेपाल-मण्डल (मध्यमाञ्चल विकास क्षेत्रया पहाडी प्रदेश)
३. नेपाल-अधिराज्य (पूर्व मेचीनिसें पश्चिम महाकालीतकया भूभाग)

थन नेपालमण्डलया लागाय् नेपाल-अधिराज्यया ७५ जिल्ला मध्ये १२ गू जिल्ला लाःगु बारे खँ न्ह्यथनेगु जुइ। नेपालमण्डलया १२ गू जिल्लायात स्वथी ब्वथले ज्यू /गथे-

१) दुथु जिल्ला ३गू -
१)यैं/काठमाडौं २) यल/ललितपुर ३) ख्वप/भक्तपुर
२) दथु जिल्ला ४गू -
१) काभ्रे-पलाञ्चोक २) मकवानपुर ३)नुवाकोट ४) सिन्धु-पाल्चोक
३) पिथु जिल्ला ५गू -
१) धादिङ २) रसुवा ३) दोलखा ४) रामेछाप ५) सिन्धुली

नेपालया प्राचीन इतिहास(वर्मा व लिच्छवि)कालय् नेपाल-मण्डल छगू स्वतन्त्र राज्य खः। संशोधन-मण्डलया इतिहासकारतय्सं थ्व नेपाल-अधिराज्यति हे तःधं धाय्गु यानावयाच्वंगु दु।

मल्लकालय् नेपालमण्डलय् प्यंगू स्वशासित राज्य ब्वलनाः नेपालमण्डल संयुक्त राज्य (United States of Nepalmandal) जुल। थुकी ब्वलंगु स्वशासित स्वतन्त्र राज्य खः -

१) कान्तिपरु/यैंदेय् २) ललितपुर /यलदेय्
३) भक्तपुर /ख्वपदेय् ४) अभयपुर /दोलखा

मल्लकालय् थुपिं प्यंगू राज्यं कःघाःगु लागा नेपालमण्डल खः। थुकियात पृथ्वीनारायण शाहं २६ दँय् त्याकुसेंलि थ्व क्षेत्रयात प्रारम्भिक शाहकालय्

"सदर उपत्यका" दुने लाकल। थ्वयां पिने ला:गु थाय् "मोफसल" जुल। राणाकालय् ३६ जिल्ला ब्वथ:बले नेपालमण्डल लागा दुने

१) सदर उपत्यका

२) मोफसल -पहाडी जिल्ला (पूर्व १, २ नं, पश्चिम १, २ नं)
भित्री मधेश (सिन्धुली, चिसापानी/मकवानपुर) लात।

पञ्चायतकालय् १४ अञ्चल, ७५ जिल्ला ब्वथसेंलि थुकी ३ अञ्चलया अंश व १२ जिल्ला लात।

ईश्वी न्ह्यो निद्व:दँनिसें हाक्वगुँइ (स्वनिगलय्) उत्तर सँदेय्पाखें च्वापुगुँ पार याना: मनूत वया: च्वनेगु यात। पूर्वोत्तर भारतं नं सँय्-वर्मीभाषी मनूत वल। ईश्वीया ज:ख: दक्षिणपाखें उत्तर भारतं व पश्चिम तराईं मनूतयूसं बाय् ल्ह्यल। ईश्वी धुंका: पञ्जाव-काश्मीरं नं मनूत वल। थुकथं प्यखेरं मनूत नेपालमण्डलया पिथु जिल्ला, दथु जिल्ला जुजुं दुथु जिल्लाय् (स्वनिगलय्) च्वंवल। इपिं फुक ल्वाकज्याना: ब्यागलं छथल (Melting Pot) रुपय् नेवा: सभ्यता ब्वलन गुगु उत्तरया नं मखु, दक्षिणया नं मखु। वर्मा (२-४ शदी) लिच्छ्वि (५-९ शदी) कालय् नेवा:तय् कला ब्वलन। १० गू शदीनिसें स्थानीय "नेपाल-लिपि" खनेदत। च्वापुगुँभाय् व संस्कृत-प्राकृत भाय् ह्वना: ११ गू शदीनिसें "नेपाल-भाषा" या जन्म जुल। ईश्वी न्हापांगु द्व:छिदँय् पुच:पुच: संस्कृति हनावयाच्वंगुली निगूगु द्व:छि दँनिसें "नेपाल-संस्कृति"या लक्षण दयावल। मल्लकालया अन्त १८ गू शदीतक नेवा: सभ्यताया स्पष्ट पहिचान दत। थौंया नेवा: सभ्यता उकिया हे निरन्तरता ख:।

नेपालमण्डलय् लिच्छ्विकालय् सँदेय्नापया स्वापुतिं, खास याना: च्यागूगु शदी जुजु नरेन्द्रदेवं सँय्-सेना हसेंलि नेपालनाप स्वा:गु प्रान्त चाङप्रदेशयापिं ता(सल)-माङ(मि)तय् बाय् हिलेज्या जुल। चाङमियात नेवा:तय्सँ संज(सँय्) धाय्गु यात। इपिं तामाङ ख:। बनय्ज्या व बुँज्याया भ्वलय् नेपालमण्डलय् व:पिं संज(चाङ)मि १३-१४ स:दँया दुने नेवा:त स्वयां अप्पो ल्या: दत। १२-१३ शदीनिसें पश्चिमं खस(खय्) व दक्षिणं डोय(कर्णाटक) मनूत नेपालमण्डलय् च्वंवल। ७-८ स:दँया दुने इपिं नं भन् भन् अप्पोया वनाच्वंगु दु। थुकथं नेपालमण्डलया मूजाति नेवा:त अल्पसंख्यक जुजुं वनाच्वंगु दु। थुकथं नेपालमण्डलया सभ्यताया वाहक नेपालभाषाभाषीया चेतना ब्वलन धा:सा थनया सभ्यता ल्यंकातय्मफै धैगु मदु। लुमंकेमा:गु खँ ख: -नेवा:सभ्यता उत्तर एशिया व दक्षिण एशियाया सभ्यता ह्वना: दुगु विशिष्ट सभ्यता ख:।

न्हापांगु सहस्राब्दि नेपालमण्डलया सामाजिक संगठनया निग(जग)य् थःगु विशिष्ट सभ्यता ब्वलंसेंलि नेसं ५५० जःखः नेपालमण्डलया धार्मिक भूगोल "नेपाल-माहात्म्य" दय्कल। थुकिं नेपालमण्डलयात छगू धार्मिक क्षेत्रया रुप बिल। थुकिं छगू लागा क्वःछित। थ्वयां लिउ हिमवत्खण्डय् थुकियात दुथ्याकल। पशुपतिपुराण थःगु हे पहलं विकास जुयाच्वन। पशुपतियात केन्द्र यानाः नेसं ७५० जःखः हिमवत्खण्डया नेपालमण्डलय् ६४गू शिवलिङ्गयात्रा यायगु परम्परा स्वन। गुह्येश्वरीयात केन्द्र यानाः स्वंगू मण्डल वा आवरण २४ पीठया "नेपालमण्डलपीठ" या जन्म जुल।

उखे बौद्ध नेवाःतय्सं नेसं ६०० जःखः स्वयम्भूपुराण दय्कल। थ्व नेपालमण्डलया बौद्ध भूगोल खः। थुकिं अष्टवीतराग, द्वादशतीर्थ, सप्तबुद्धस्थानया स्थानीयकरण यात। नेसं ८०० शदी अन्तपाखे बौद्ध वज्राचार्यपिसं चक्रसंवरादि ग्रन्थय् उल्लिखित २४ शारीरिक न्यासयात येँया वंगः कान्तीश्वर क्षेत्रपालयात केन्द्र यानाः नेपालमण्डलय् दुने २४ पीठ दुगु परिकल्पना यानाः पीठ सेवा वनेगु परम्परा स्वन।

थुकथं नेपालमण्डल छगू एकीकृत प्रदेशया रुपय् ब्वलन। थुकिया संवाहक नेवाःत खः। थ्व क्षेत्र निद्वःदँनिसें नेवाःलागा खः।

(नेपालमण्डल फोरम, नेपालभाषा मंका खलः यलया ग्वसालय् नेसं ११२६ दिल्ला २७ शनिवार स जूगु भाजु काशीनाथ तमाटं ब्यूगु न्वचु मुँज्याय् न्ह्यथंगु टिप्पण-पौ)

बेखानारायण व वय्कःया छुं मे मुना

✍ वज्रमुनि वज्राचार्य

विसं १९८२ साल असार पुन्हिंखुन्हु यँया यंगाल त्वालय् जन्म जुयादीम्ह वहुप्रतिभाशाली कलाकार तुयु महर्जन व मैंया महर्जनया काय् बेखानारायण महर्जन विसं २०६३ कार्तिक १५ गते बुधवार एकादशीखुन्हु जीवनया दबुली गबलें पलाः मतयेगु यानाः मिखा तिसिनादिल। छम्ह काय् व निम्ह म्ह्याय्या अबुजु बेखानारायण उगु ईया तसकं चर्चित कलाकार खः। प्याखं च्वय्गु, प्याखं स्यनेगु, प्याखंम्वः जुयाः म्हितेगु, प्याखंयात माःगु मे च्वय्गु, प्याखंयात माःगु संगीत तय्गु व मे हालेगु यानादीम्ह कलाकार बहुप्रतिभा दुम्ह व्यक्तित्व खः।

वय्कःया ग्वाः मीगु थःगु लजगा भ्वःछेँय् सर्वनाम यानादिल। थ्वहे कुतुभ्वलय् च्वंगु यंगालय् च्वनादिल। बेखानारायण जन्म शासनय् दुने ब्वनेमदइगु इलय् नं अबुजु तुयु महर्जनजुं याय्गु भ्वलय् ग्वाःपसः तय्गु कारणं किपूया कुलछेँ त्वःताः उगु हे थासय् जूगु खः। राणातय्गु सर्वसाधारण जनतां च्यागू तगिंतक ब्वनादिलसा वयां लिपा वय्कःया नुगः दबुली क्वसाल।

विसं १९९७ नरदेवी चोकय् हुइकातःगु हरिश्चन्द्र प्याखं स्वयाः प्रभावित जुयादीम्ह बेखानारायणजुं भिक्षु अमृतानन्दजुं च्वयाविज्यागु विश्वन्तर राजकुमार प्याखनय् मूम्ह प्याखंम्वः जुयाः दकले न्हापां पलाः न्ह्याकादीगु खः। उगु इलय् गुंलापुन्हिनिसें यंऱापुन्हितक त्वाःत्वालय् सुकू लायाः प्याखंत हुइकेगु चलन, पुन्हि, सँल्हु व थीथी नखःचखःबले सुथ बहनी भजन याय्गु, चतुरमास प्यला सुथबःछि फल्चा, द्यःया न्ह्योने च्वनाः मे हालीगु कारणं बेखानारायणया संगीत नं तसकं च्वजायावन। थुलितक कि यैं, यल, ख्वप, किपू, स्वनिगलय् हे बेखानारायणया प्याखं धालकि चच्छि चच्छि न्ह्योपाः यानाः, प्याखं सिमधःतले ल्यूल्यू न्ह्यो न्ह्यो जुइगु, बेखानारायणयात स्वयेत मिसात हुरुक जुइगु। थुलि तक स्वकुमिपिन्त प्रभावित याय् फुम्ह बेखानारायणया निंतिं प्याखंदबू छगू अम्मल जुयाबिल।

थ्वहे अम्मलयात त्वःते मफयाः थःगु सर्वस्व हे थुकी फुनावन। प्याखं

ख्यलय् बेखानारायणयात, वय्कःया योगदानयात सुं नं कलाकारपिन्सं ल्वःमंकल धाःसा तःधंगु अन्याय जुइ। वय्कलं करीब प्यंगू दर्जनं मयाक प्याखं च्वयेगु, स्यनेगु व थःनं म्हितेगु यानादिल। नेपालय् दबूप्याखं क्यनेगु परम्पराय् तःधंगु क्रान्तिकारी पलाः न्ह्याकादिल। सुकू लायाः हुइकीगु प्याखंयात सकसिनं खनेदइकथं खः ग्वयाः दबू थकयाः हुइकेगु चलन न्ह्याकल। प्याखनय् मिसाया भूमिकाय् मिसापिं हे प्याखंम्वः यानाः हुइकेगु जुल। लांलातक त्वाःत्वालय् हे नयेगु त्वनेगु यानाः प्याखं स्यनाः थः नं प्याखंम्वः जुयाः छन्हुं हे निगू स्वंगू थासय् क्यनेगु नं यानादिल। तर किभु वियेगु बाहेक ध्यवा दुहाँ वइगु मेगु स्रोत मदु। चच्छि न्हिछि क्यनेबले वइगु ५० तका ६० तका दामं कलाकारपिं फुक्कसित नयेत मगाःगुलिं न्ह्याबलें दूयापं च्वनेमालीगु कारणं ऋणपाखें गबलें मुक्त जुइमफु।

कान्छि व मय्जु निम्ह कलाः दुम्ह बेखानारायणजुं विसं १९९७ निसें २०१४ तक मदिक प्याखनय् संलग्न जुयादिल। थुगु ई दुने राणातय्गु दरवारय् दुने नं तःक्वःमछि प्याखं क्यनादिल। विसं २०१४ सालय् हरि शम्सेरया ब्वनाय् दरवारय् विश्वन्तर राजकुमार प्याखं क्यनेगु जुल। थुगु इलय् मुमा वडामहारानी रत्न राज्यलक्ष्मीदेवी व इन्द्रराज्यलक्ष्मी देवी प्याखं स्वयाः हू हू ख्वःगु अनुभव वय्कलं प्वंकादीगु खः। जुद्ध शम्सेरया ब्वनाय् अशोक सुन्दरी प्याखं क्यंगु इलय् स्वसः तका बक्सिस बियाहःगु खः। अथेहे येँया थीथी थासय् चाँडचन्द्र क्यनेगु याःवले ऋण पुलेत ध्यवा मदयाः कलाकारपिनिगु वसः तक नं मिइमाल। गुकिं यानाः मिलेजूपिं कलाकारपासापिं गुलिं वयकःपाखें तापायेगु जुल। प्याखं क्यनेत खर्च मदुगुलिं हरिलाल साहुयाके स्वसः तका त्यासा कयाः पुले मफुगुलिं विसं २०१४ य् थःगु छेँ लिलाम याके माल। गुकिं यानाः २०१४ य् विराटनगर जुट मिलया छम्ह साधारण ड्राइभर जुयाः लय् सच्छि तलब कयाः थःगु साहित्यिक कलाकारी जीवनयात बन्धकी तयादिल। आर्थिक कारणं यानाः थःगु इच्छा, थःगु प्रतिभायात भ्वाः यानादिल।

थः तसकं मिलेजूपिं साहित्यख्यःया कलाकार पासापिं नारायणदास, चैत्यमुनि, जुजुभाई, श्यामप्रसाद, केशव हलुवाइ, कान्छाभाइ कपाली, सानुभाइ महर्जन, कान्छाभाइ, भक्ति साहु आदि खः। थःत यःगु प्याखंत चाँडचन्द्र, कुनाल, विश्वन्तरया मचात दान, अशोकसुन्दरी, घनश्याम, सोहनी महिवाल साजन थें जाःगु कनादीम्ह बेखानारायण महर्जन साहित्य, कला बाहेक राजनीति व कासाय् नं तसकं इच्छा दुम्ह व्यक्तित्व खः।

भ्वःछेँय् थःअबुया सर्वनाम ग्वाःपसलय् प्रजातन्त्रवादी नेतापिं गणेशमान सिंह, पुष्पलाल, गंगालाल, हरिकृष्ण श्रेष्ठ, धर्मभक्त, दशरथ चन्द्र, शुक्रराज

शास्त्रीपिं ग्वा: न:वइगु, वहे थासय् च्वना: घण्टौं राजनैतिक गफ जुइगु, थ्वहे गफ, छलफल लिक्क च्वना: न्यनाच्वनेगु, गुकिया प्रभावय् लाना: घ:चा: हिइकु हिइकुं सिंहदरवार तक वना: पर्चा ह्वला: वनेगु यानादिल थ्वहे राजनैतिक प्रभावय् लाना: साहित्यया संवादय् राजनैतिक, क्रान्तिकारीया स: थ्व:गुलिं प्यक:तक ज्वना: कुनेगु यात ।

आख: ब्वनाच्वंगु इलय् नर शम्शेरनाप तिंख्यलय् फुटबल म्हितेगु नं यानादिल । विसं २००९ पाखे महावीर टिमं रक्षा दल नाप फुटबल म्हितादिल । गबलें ठमेल टिमपाखें फुटबल म्हितेगु यानादी । लिपा वना: नर शम्सेर आइ.जि.पि जुल । थुगु हे इलय् बेखानारायणं ड्राइभिङ्गया लाइसेन्स कयादीगु ख: ।

साहित्य, कला, खेल, राजनीति फुक्कय् नं नुग: क्वसा:म्ह बेखानारायण कला व साहित्य हे थ:गु जीवन तायेकादी । थ: सने हे मफये धुंका:, लुमंकेगु शक्ति ह्रास जुजुं वनाच्वंगु इलय् नं थ: ल्याय्म्हबले तत:सलं मे हालागु स: तायेवं तापाक च्वनाच्वंपिं नं भुंवइगु लुमंका दी । थ:त भाग्यं धोका ब्यूगुलिं, थ:नं थुकी हे थौंतक नं वने फुगु जूसा नातिकाजी, हरिशंकरपिं थें हे चर्चित जुइ धुंकल जुइ धैगु कल्पना न्ह्यब्वयादीम्ह बेखानारायणयात विसं २०२७ य् हिजो आज भोलि सिनेमाय् म्हितेगु अफर व:गु ख: म्हिते धका: यैंय् वल तर सुटिङ्ग लिपा ला: वंगुलिं विराटनगर हे लिहाँ भाल । विराटनगर जूटमीलय् रजत जयन्ती विसं २०२० ई सांस्कृतिक ज्याभ्वलय् मे हालेत प्रस्ताव वल । थ्वहे कथं थ:म्हं मे च्वया: लय् चिना: थ:गु हे सलय् मे हाला: थ: न्हय्दँ (७ दँ) दुम्ह म्स्याय् रामकुमारीयात प्याखं हुइकादिल । थ्व मे तसकं बांला:गुलिं श्री ५ महेन्द्रवीरविक्रम शाहदेव प्रभावित जुया: राष्ट्रिय नाचघरय् क्यनेगु सुझाव बियाबिज्यात । थुगु इलय् तुलसी दिवसजुया ग्रुपं वय्क:यात यैंय् ब्वनाह:गु ख: । थ्वहे मेपाखें बेखानारायणजुं सिरपा: नं त्याकादिल ।

स्वनिग:या हे तसकं चर्चित कलाकार बेखानारायजुं बिसं २००८ य् नेपालभाषाया प्याखनय् मिसा प्याखंम्ह: तयेगु यानादिल । विसं २००६ य् नेपाली प्याखनय् मिसा प्याखंम्ह: न्हापां तयेगु या:गु ख: । बेखानारायण महर्जनजु थ: त्वाय् किपूया खा:सि बजा:या बेखालाल महर्जनया संगतं किपुली दुहाँ वना: दकलय् न्हापां नेवा:प्याखंया गतिविधि न्ह्याकादीम्ह ख: । थ्वसिवें न्ह्यो वंशीधर, नारायणदासपिन्सं हिन्दीयात रुपान्तर याना: हिन्दी पह: वय्क क्यनीगु ख: । विसं २००२ निसें २०१४ तकया छुं नं किपूया प्याखनय् संलग्न मदु धइगु मदयेक ज्या सनादिल । वय्कलं दकले न्हापां ख:ग्वया: क्यनेगु या:गुलिं ख:प्याखंयात हे बेखाचिगु प्याखं धाइगु, बेखानारायणं स्यनीगु प्याखं फुक्कयात हे 'ज्यापु प्याखं'

धायेगु तक नं नामाकरण जुल ।

प्याखंख्यलं बेखानारायणयात छगू इलय् च्वकाय् थ्यंकेगु ज्या यातसा वहे प्याखंया कारणं वय्क:यात गवलें हे दनावये मफय्क कुर्काबिल । रत्नेश्वर प्रादुर्भाव प्याखंया भूमिकाय् प्रेमवहादुर कसा:जुं थुकथं न्त्यब्वयादिल । "प्याखं नं छगू अमल ख:, न्त्याक्व धोखा न:सां, न्त्याक्व द्यापं च्वनेमा:सां छक: प्याखनय् ल्हा:तये धुंकूम्ह मनुखं थुकिं लिचिले धइगु साप थाकु । धुम्वाराहिचा (धनवहादुर) व बेखाचा (बेखानारायण) प्याखनय् जुया: फल्चाबाय् व वनबास जुये माल । तर थौंकन्हे तक नं छुं सुधार जूगु खनेमदु ।" यंगालय् च्वंगु छैं मिया: तेखुसी च्वनादिल । तेखुसीया छैं मिया: कुलेश्वरया कोलोनी के ब्लकया निगूगु तल्लाया फ्लाट न्याना: उगु हे थासं थ:गु यात्रा क्वचाय्का दिल ।

ड्राइभरया जीवन हनाच्वनादीबले नं फुर्सदय् लोक नृत्यशाला चायेकादिल । थुजोम्ह व्यक्तित्वयात राष्ट्रियस्तरं त:धंगु सम्मान मया:सां जनस्तरं, सामाजिक संघसंस्थापाखें हनेगु या:गु खनेदु । विसं २०२७ य् वय्क:या साहित्य व कलाया कदर यासें धरानया कन्टोनमेन्ट नेपालपाखें कदर पत्र ल:ल्हा:गु जुल । विसं २०५७ वैशाख २७ गते राष्ट्रिय प्याखं महोत्सवय् वय्क:यात अभिनन्दन या:गु जुल । विसं २०५३ श्रावण १ गते अभिनन्दन जुल । विसं २०५३ भाद्र १८ गते डान्स कल्चर आर्ट सेन्टरपाखें कला संस्कृति संरक्षण संवर्द्धन या:गुलिं सम्मान पत्र ल:ल्हा:गु जुल । विसं २०५७ मंसीर ७ गते नास:दबूपाखें न्हय्म्ह साधकपिन्त हनेगु भ्वलय् वय्क:यात नं हंगु जुल । विसं २०५९ भाद्र ६ गते विहिवार ललितपुर कला संस्कृति प्रतिष्ठानपाखें अभिन्नदन या:गु जुल । विसं २०५९ माघ २४ गते बालकृष्ण सम फाउण्डेसनपाखें सन्मान जुल । विसं २०६१ मंसीर ५ गते यंगाल क्लवपाखें सम्मानित जुयादिल ।

वय्कलं यक्व साहित्यख्यलय् योगदान यानादीसां लिपा तक ल्यनाच्वनीगु वय्क:या कृतित वय्क: नाप हे तनावनाच्वंगु दु । उगु इलय् प्याखं, म्ये रिकर्ड याय्गु बांलागु प्रणालीया विकास मजूगुलिं बेखानारायण महर्जन थौंया पुस्ताया लागी न्हूम्ह व्यक्ति जुयाब्यूगु दु । वय्क:या साहित्यिक रचना करीब करीब तनेधुंकूगु दु । वय्क:या रचना मालेगु भ्वलय् लुयाव:गु छुं मे क्वय् न्त्यब्वयाच्वना ।

म्येपु १

ज्यामी व नं जुयेका: घासा बजि ज्वरेका
बुँइ ल: मेपिन्सं छ्वना: काइ न्हां

दच्छिया आशा मेगु मदु भरोसा
ज्या याना: नैपिं ज्यापु ज्यामिया
मिजं-
बुँइ वने धायेमते प्वाथय् मचां छु धाइ
थौं बुइला कन्हे हे ला हान्चा हे ला छु
धायेमफु जि नं मचा बुइगु खँ नं
वये धाये मते पल्सा न्हां
मिसा-
झिलायात झिन्हु मगा:नि नाथ
आपा: पिना: च्वने मखु पीहे भतिचा
असादया सिनाज्या मोहनी धुंधुं सामाज्या
छेँय् च्वना: नयेगु अल्सिया ज्या
मिजं-
शरीरया लागि सिनासिना सिनाज्या
शरीर हे मदयेका छु याये ज्या
छंगु प्वाथय् मचा दु जिगु नुगलय् घा: दु
त:सिं भाजुं खनीमखु ध्व घा: न्हां
मिसा-
ज्यापुया काय् मचा त:सिंया थ्याका मचा
बाली व:सा भती न्हिली भतिचा
सिनाज्या यायेत कुसा मा: वा व:सा न्हिलेमा:
वा पिइत झीपिं निम्हं मा:
मिजं-
छि ला वने धाल रत्न दुख छं नं यक्व सी
द्यागिमय् दंक इमू ब्वाँय् ब्वाँय् जुइ
च्वने थास थाय् मदु ल: दक्व भय् ब्यू
त्वाति हाली त्वारात्वारा छं सिहे स्यू
मिसा-
त्वाति हाली छु कँ हाले ब्यू
पनेमते प्राण जि वने
मचा बुसा छु हे जुइ द्यागिमय् तुं हे

च: खमुली कुबिइका: वये छैंय्

निम्हं-

ज्यामी व नं जुयेका: घासा बजि ज्वरेका
बुँइ ल: मेपिन्सं छ्वना: काइ न्हां
दच्छिया आशा मेगु मदु भरोसा
ज्या याना: नैपिं ज्यापु ज्यामिया ॥

म्येपु २

बुद्धं शरणं गच्छामि
धर्मं शरणम् गच्छामि
संघं शरणम् गच्छामि
माया मोहया जालं क्यंका: त्व:ता वनीम्ह प्राणी
जगतया अमर सुं हे मदु खनी
छन्हु वनै मानी धका: विचार याइम्ह दानी

बुद्धं शरणं गच्छामि
धर्मं शरणम् गच्छामि
संघं शरणम् गच्छामि
वनेमानी छन्हुया दिनय् ख्वख्वं वडा वडा राजा धनी
धैगु लुमंका: पिहाँ विज्याम्ह सुं मदु उजोम्ह प्राणी

बुद्धं शरणं गच्छामि
धर्मं शरणम् गच्छामि
संघं शरणम् गच्छामि
हे प्रभु छिगु नां ल्व:मंके मफु थौं, मांया काय् शाक्यमुनि
आखिर छन्हु जगत प्राणी, छिगु हे म्ये हाली तिनि

बुद्धं शरणं गच्छामि
धर्मं शरणम् गच्छामि
संघं शरणम् गच्छामि
आ:तक ला:नी हे नर विचा: याव, भीगु मिखा थौंतक चा:नी
वनेगु शरणय् शाक्यमुनिया छुं, भच्चा पुण्य भीत दैतिनि ।

बुद्धं शरणं गच्छामि
धर्मं शरणम् गच्छामि
संघं शरणम् गच्छामि
सुख दु:ख धैगु गये गये च्वं धका:, अर्ती भीत न्यंकी तिनि
विइतिनि बुद्धं आकाशवाणी, संसारय् छन्हु शान्ती है तिनि
बुद्धं शरणं गच्छामि
धर्मं शरणम् गच्छामि
संघं शरणम् गच्छामि

म्येपु ३

भुरुरु ब्वइम्ह अय् पंछि
कोकिल कण्ठया स्वरं
सुमधुर मधुर हा:व रे पंछि
गुलि ख्वय् जगतय् ख्वय् मगानी
गथे न्हिले जगतय् दु:खया खानी
त्व:ता छन्हु वने मानि रे पंछि
भुरुरु ब्वइम्ह अय् पछिं
कोकिल कण्ठया स्वरं
सुमधुर मधुर हा:व रे पंछि

गंगा जमुना न्ह्यान्ह्यां जक वनीगु
हाकनं लिहाँ वै मखुगु
पंछि .... ! छन्हु त्व:ता वनेमानी
भुरुरु ब्वइम्ह अय् पंछि
कोकिल कण्ठया स्वरं
सुमधुर मधुर हा:व रे पंछि

म्येपु ४

मिजं
जिगु ला छंके माया दु ।

छंला जिके माया मदु
मिसा धैपिं मनूतय्के रुद्रग्रन्थी हे मदु
ख:सा ख:धा मखुसा मखुधा
मिसा
जिगु ला छंके माया दु।
छंला जिके माया मदु
मिजं धैपिं मनूतय्के दया भतिचा हे मदु
ख:सा ख:धा मखुसा मखुधा
मिजं
छिमिथाय् उखुन्हु वैवलय् छि मां नं छु छु धा:गु
छिमि अबुं ब्व:विया ह:गु छात्ती दुने घा: दु
जिगु ला छंके माया दु।
छंला जिके माया मदु
मिसा धैपिं मनूतय्के रुद्रग्रन्थी हे मदु
ख:सा ख:धा मखुसा मखुधा
मिसा
जिमि मां नं छित छु धा:गु दु
जिमि बौ नं छित छु धा:गु दु
य:सा य:धा मय:सा मय:धा
आ:तक ला:नि मचाखाचा मदुनि
जिगु ला छंके माया दु।
छंला जिके माया मदु
मिजं धैपिं मनूतय्के दया भतिचा हे मदु
ख:सा ख:धा मखुसा मखुधा
मिजं
जिगु ला छंके माया दु।
छंला जिके माया मदु
मिसा धैपिं मनूतय्के रुद्रग्रन्थी हे मदु
ख:सा ख:धा मखुसा मखुधा

म्येपु ५

जय जुइमा इमि जय जुइमा, न्ह्याबलें भ्वय् जुइमा
ब्वना: स्यनात:पिं भलादमी धा:पिं
आख: यक्व ब्वंपिं संस्कृति स्यूपिं
मस्यू मस्यू धाधां बुँइचा लाइपिनि, जय जुइमा
जय जुइमा इमि जय जुइमा, न्ह्याबलें भ्वय् जुइमा

देग: दने फुपिं गजूया च्वये च्वंपिं
धेवा यक्व दुपिं संस्कृति स्यूपिं
समाजय् न्ह्या:पिं द्य: गजू मिइपिनि, जय जुइमा
जय जुइमा इमि जय जुइमा, न्ह्याबलें भ्वय् जुइमा

मां बौ ह्ययेके फुपिं निता खँ दुपिं
सोल्टीइ वना: धेवा: पाना: म्हितीपिं
परिवार त्व:ता बलजफ्ती याइपिनि, जय जुइमा
जय जुइमा इमि जय जुइमा, न्ह्याबलें भ्वय् जुइमा

पशुपती थ्यंपिं अर्ति बिइफुपिं
म्हुतुइ धर्म दुपिं निपा: ख्वालं पूपिं
गोदामया सामान थिके याना: मिइपिनि जय जुइमा
जय जुइमा इमि जय जुइमा, न्ह्याबलें भ्वय् जुइमा

अति हिसि दुपिं कुमारी थें च्वंपिं
ट्याक्सिइ च्वने मा:पिं चान्हय् द्यने म्वा:पिं
परि थें च्वंपिं धेवा दयेवं गा:पिनि, जय जुइमा
जय जुइमा इमि जय जुइमा, न्ह्याबलें भ्वय् जुइमा

म्येपु ६

फुरुरु रुरु रुरु ब्वयावन,
जीवनया इतामत सिनावन,
मां अबु थौं जित: त्वतावन,

दाजु मदु किजा मदु जि हे याक: थन हाई
फुरुरु रुरु रुरु ब्वयावन,
जीवनया इतामत सिनावन,
त:कैंहे ग्वा:ग्वा: दु भा:त पिन्थाय् वन
थौं जित: परे जूबले तामासा स्वयाच्वन, हाई
फुरुरु रुरु रुरु ब्वयावन,
जीवनया इतामत सिनावन,

गुरु पुरोहितया कायेगु जक मन
नये मखंसां विइ हे मा:धैत:गु दान, हाई
फुरुरु रुरु रुरु ब्वयावन,
जीवनया इतामत सिनावन,

गजागु चलन यानात:गु भ्फीथाय् थन
ध्वगिगु चलनं याना: भ्फी फुक्क स्यन
फुरुरु रुरु रुरु ब्वयावन,
जीवनया इतामत सिनावन,

आशाया लता फुक्क हायावन
थ:थितिपिं माने यायां दक्व फुनावन, हाई
फुरुरु रुरु रुरु ब्वयावन,
जीवनया इतामत सिनावन,

म्येपु ७
सन्त्रासि ज्वाँय् ज्वाँय् स:
ल्यासे तता फ:फ:स्व:
जिगु मन उखेथुखे स्व:

छंगु थ्व माया गुलि जक खुनि
जीन्दगी भती जक दनी
स्वरे मन जिगु उखेथुखे स्व:

सन्त्रासि ज्वाँय् ज्वाँय् सः
ल्यासे तता फःफःस्वः
जिगु मन उखेथुखे स्वः
चाया चच्छि न्ह्यः वैगु
दने मन मजुइगु
म्हगसय् छ हे जक वैगु
स्वरे मन जिगु उखेथुखें स्वः
सन्त्रासि ज्वाँय् ज्वाँय् सः
ल्यासे तता फःफःस्वः
जिगु मन उखेथुखे स्वः

धौ दयेकी पाँगाय्
भ्हीला च्वने साँगाय्
च्वनेयात फाँगा गन काये
स्वरे मन जिगु उखेंथुखें स्वः
सन्त्रासि ज्वाँय् ज्वाँय् सः
ल्यासे तता फःफःस्वः
जिगु मन उखेथुखे स्वः

म्येपु ८

मचाया बेलस रस जि नं मसियाव
चानं न्हिनं न्हिला जि जुया जि गन वने।

वैस जि जासे वल, सह याये मफु दैव
पासा छम्ह मदयाव दुःख, दैव ... जि गन वने।

मामं बुवं बियाः छ्वैवै धकाः हरषन च्वना जि नं
मामं बुबां विचार मयात जित, दैव ...जि गन वने

करमस च्वयाः हल, जोगिनी जि जुइ माल
गने मते मामं बुबां नं जित, दैव जि गन वने

पुरवया जनमसं धर्म जिं याना मदु
पापिनी नं थुलि दु:ख सीयेमाल राम जि गन वने
चाया चछि न्हिया न्हिछि सपनास क्यने हल
चाया चच्छि वया: जि च्वना दैव, राम जि गन वने।

नयेयात मगा: मखु तियेयात मगा: मखु
रस छता मदयाव दु:ख जुल दैव.... जि गन वने

गन वने गन च्वने, वने थास मदु प्रभु
पुरुषया रस छता मदु जित दैव...
ध्वथेंजा:गु रस हानं जि गन वने गबलें नं वैमखु
रामया नाम कासे देशान्तर फिरे जुये
वैकुण्ठ छता वनेगु फ्वने दैव राम जि गन वने

दाजु मदु किजा मरु सुया भरे च्वने दैव
ध्वथेंजा:गु रस हानं गबलें दै मखु
राम जि गन वने

म्येपु ९
खुँ खुनी लुचा जालि फताह थन जुल सजन
कलि युगय् थथें जुइ धका: वेद गीतय् धैत:गु वल चलन

मां बौपिन्सं काय् म्ह्यायपिन्त भौमचा जिलाजं नं स्वयेम्वाल
भौमचां नं माजु ब्वाजु हनेम्वाल हो.....
कलि युगय् थथे जुइ धका: वेद गीताय् धैत:गु वल चलन

ज्याखँ फुक्क क्वय् क्वय् नये तीगु च्वये च्वये
इना: तना: विइ धका: खने म्वाल
सुयां भरे सुं नं च्वनेम्वाल
कलि युगय् थथे जुइ धका: वेद गीताय् धैत:गु वल चलन

द्य:पि फुक्क ल्वंल्वं मनू जुल ख्वंख्वं
चालबाजि मसयेकं नये म्वा:ल
याये धयां फैला न्यने धयां ताइला हिली चलन
खुँ खुनी लुचा जालि फताह थन जुल सजन
कलि युगय् थथे जुइ धका: वेद गीताय् धैत:गु वल चलन ।

नेपाली म्ये छपु
आउन हजुर जुनकिरी झैं उठेर माया मेरो सम्झना गरेर
फूलबारीमा फूलसंग नाता लगाएर
शरदकी शीतलाई फूल फूलाएर
हृदयमा सन्तोषको फूल फूलाएर
जुनेली रातको जून झै हाँसेर

बौलाएको अभिलाषा ताजा बनाएर
जीन्दगीमा आनन्दको वस्ती बसालेर
धरतीको आगनमा स्वर्ग खसालेर
जुनेली रातको जून झै हाँसेर
आँखाभरी सम्झनाको आँसु संगालेर
सपना र विपनाको तृष्णा अँगालेर
सरदको सागर झै दिल बनाएर
जूनेली रातको जून झै हाँसेर

सुत्केराले पहराएको गीत बगाएर
छातीभरी मिलनको ज्योती जगाएर
उभा लाग्ने गोरेटोमा सिढि लगाएर
जूनेली रातको जून झै हाँसेर

ഗ്ദ क्वचाल ഇ

गुहालि ग्वलं

१) कसा:, प्रेम बहादुर नेसं १०८४ **जयप्रकाश मल्लया रत्नेश्वर प्रादुर्भाव**, च्वसापासा ।

२) "बेखवर निधन बेखानारायण रहेनन्" **नेपाल समाचारपत्र** २०६३ कार्तिक

३) भट्टराई, जयदेव नेसं ११२७ "नाट्य जगतका बेजोड कलाकार बेखा" **गोरखापत्र**, २०६३ कार्तिक ३० पृ ७ ।

४) भट्टराई, देवेन्द्र नेसं ११२४ "बेखा भाई चियागु प्याखं" **कान्तिपुर**, २०६१ असोज २ पृ. कोसेली १ ।

५) भट्टराई, देवेन्द्र "मेरो लाइसेन्स नम्बर १९५४" **हिमालय टाइम्स**, २०५४ वैशाख २१, पृ. इन्द्रेणी ज ।

६) वाग्ले, अनन्तप्रसाद नेसं ११२३ "चोक, सुकुल र डबलीहरु" **कान्तिपुर**, २०५९ चैत्र १, बालकोसेली ज ।

७) शाक्य, शान्तराज नेसं १११६ "लोकं व्हा:म्ह प्याखंम्व: बेखाचा", **विश्वभूमि**, २०५३ असोज १, पृ. तँसापौ ३ ।

८) "सात साधकलाई एकै थलोमा सम्मान", **नेपाल समाचारपत्र** । २०५७ मंसिर

- दिवस, तुलसी, चाकुपाट, यल खँल्हाबल्हा ।
- प्रधान मदनगोपाल, (थौंकन्हे बल्खु), किपूलिसे खँल्हाबल्हा ।
- महर्जन, तुयुबहादुरजु, किपूया भिलेज प्रोफाइल ।
- महर्जन, बेखानारायण, यें, कुशेश्वर व वयक:या परिवारलिसे सी स्वला प्यला न्ह्य: जूगु खँल्हाबल्हा
- महर्जन, सानुभाई, किपू देवढोकालिसेया खँल्हाबल्हा ।

नेपालमण्डल अनुसन्धान गुथि
परिचय

✍ ज्वाला स्थापित

"नेपालमण्डल अनुसन्धान गुथि" छगू संस्थाया नां खः । थुगु संस्थाया दुने नेपालमण्डलया अनुसन्धान जुइ । नेपालमण्डल धायेबले नेपालमण्डलय् दुने च्वंगु भाषा, लिपि, साहित्य, कला व संस्कृति सम्बन्धी अध्ययन अनुसन्धान यायेगु जुइ ।

नेपालमण्डलया लागाया अर्थ गुलिंसियां नेपाल अधिराज्य छगुलिं गुलिसिया यें, यल व ख्वप स्वनिगः धकाः धाइसा थ्व नेपालमण्डल अनुसन्धान गुथिं नेपालमण्डल धायेबले नेपाल देशया मध्यमाण्चल विकास क्षेत्रय् लाःगु झिंनिगू जिल्लायात कायेमाः धयागु धारणा तयाच्वन । थ्व लागा न्ह्यागु हे जूसां नेपालमण्डल लागा खँग्वः दुनेलाःगु धार्मिक, सांस्कृतिक, भाषिक लिपिगत विषयलिसें स्वानाच्वंगु खँ ज्याया अध्ययन यायेगु थुगु गुथिया तातुना खः ।

थुगु लागा दुने प्राचीनकालनिसें आःतक म्वानाच्वंगु थीथी जाती भाषा संस्कृति धर्मया विशेषता व महत्वयात म्वाकाः तयेगु धर्म खः । तर थौंया परिवर्तित इलय् भ्री पुर्खापिसं त्वःता थकुगु नेपालमण्डलया ख्वाःया रुपय् विश्वया न्ह्योने ब्वय्वहगु सांस्कृतिक, धार्मिक धरोहरयात कुलाः मालाः फयां फक्व वैज्ञानिक धंगं अध्ययन अनुसन्धान यायेगु थ्व गुथिया मू उद्देश्य खः । थ्व हे उद्देश्ययात कःघानाः नेसं ११२६ यंला नेपालमण्डल धयागु छगू अनुसन्धानमूलक सफू छगू पिथने धुंकूगु जुल । थ्व सफूया अनुसन्धानकर्ता भाजु काशीनाथ तमोट खः ।

थुगु गुथिया ने.सं ११२६ यंलागा सप्तमी (विसं २०६३/५/२९) दिनस दर्ता जुल । थुगु गुथिया दुजपिं थथे दु :- .

१) भाजु काशीनाथ तमोट - अध्यक्ष
२) मय्जु ज्वाला स्थापित - उपाध्यक्ष
३) भाजु वज्रमुनि वज्राचार्य - सचिव
४) मय्जु इश्वरीमैंया श्रेष्ठ - कोषादक्षय
५) भाजु राजनलाल जोशी - सदस्य
६) भाजु शाक्य सुरेन - सदस्य
७) मय्जु सृजना प्रधान - सदस्य
८) भाजु जीवनकुमार महर्जन - सदस्य
९) भाजु दीलिप जोशी - सदस्य